

MANNRÉTTINDASKRIFSTOFA ÍSLANDS
ICELANDIC HUMAN RIGHTS CENTRE

Alþingi
Erindi nr. P 135/1492
komudagur 20.2.2008

Reykjavík, 18. febrúar 2008.

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

UMSÖGN MANNRÉTTINDASKRIFSTOFU ÍSLANDS UM FRUMVARP TIL LAGA UM BREYTING Á LÖGUM NR. 97/2002, ATVINNURÉTTINDI ÚTLENDINGA, OG LÖGUM NR. 47/1993, UM FRJÁLSAN ATVINNU- OG BÚSETURÉTT LAUNAFÓLKS INNAN EVRÓPSKA EFNAHAGSSVÆÐISINS, MEÐ SÍÐARI BREYTINGUM, 338. MÁL, TEGUNDIR ATVINNULEYFA, EES-REGLUR O.F.L., 135. LÖGGJAFARÞING 2007– 2008, 338. MÁL.

Mannréttindaskrifstofa Íslands hefur farið yfir ofangreint frumvarp með hliðsjón af alþjóðlegum mannréttindasamningum sem Ísland á aðild að og tilmælum alþjóðlegra eftirlitsstofnana á sviði mannréttinda. Mannréttindaskrifstofan fagnar frumvarpinu og telur það á margan hátt til þess fallið að skýra réttarstöðu þeirra sem sækja um atvinnuleyfi hér á landi. Mannréttindaskrifstofan telur þó nauðsynlegt að gera nokkrar athugasemdir við frumvarpið.

Mannréttindaskrifstofan fagnar því að fyrirhugað sé að atvinnuleyfi skuli veitt einstaklingi í stað atvinnurekanda eins og nú er. Skrifstofan hefur gagnrýnt nógildandi fyrirkomulag þar sem atvinnurekanda er veitt ægivald yfir útlendum starfskrafti sínum og alþjóðlegar eftirlitsstofnanir hafa einnig hvatt stjórnvöld til að breyta þessu fyrirkomulagi. Árið 2005 hvatti Mannréttindafulltrúi Evrópuráðsins íslensk stjórnvöld til að veita atvinnuleyfi beint til launþega í stað atvinnurekanda¹ og árið 2006 tók Evrópunefnd gegn kynþáttamisrétti og skorti á umburðarlyndi í sama streng.² Nefnd Sameinuðu þjóðanna gegn kynþáttamisrétti lýsti áhyggjum sínum af þessu fyrirkomulagi árið 2005:

While noting that the issuance of temporary work permits to employers of foreign workers rather than to the employees themselves serves to better oversee the situation of the labour market, and that copies of such permits indicating the expiry date are handed out to the employees, who may change jobs during the period covered by the permit, the Committee is concerned that this situation may lead to breaches of the labour rights of temporary foreign workers (art. 5, para. (e) (i)).

Recalling its general recommendation XXX (2004) on discrimination against non-citizens, the Committee recommends to the State party that it strengthen legal safeguards to prevent such breaches and to ensure that foreign workers are protected against discrimination, in particular in relation to working conditions and work requirements.³

Mannréttindaskrifstofan telur þó að enn sé launþegi um of háður atvinnurekanda með því að leyfi er áfram bundið við ákveðinn atvinnurekanda. Æskilegra væri að binda leyfið frekar við t.d. ákveðna atvinnugrein eða landssvæði. Hér telur skrifstofan það einnig mjög til bóta að í frumvarpinu er að finna ákvæði um nýjan atvinnurekanda en telur nauðsynlegt að kveða skýrar á um útlendingur skuli ekki látinn gjalda þess ef yfirlýsing um ráðningarslit fylgir ekki umsókn, verði ástæður þess ekki raktar til

¹ Report by Mr. Alvaro Gil-Robles, Commissioner for Human Rights on his visit to the Republic of Iceland, 14 December 2005, CommDH(2005)10.

² European Commission against Racism and Intolerance, Third report on Iceland, Adopted on 30 June 2006 made public on 13 February 2007, CRI(2007)3

³ Concluding observations of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination : Iceland. 01/11/2005, CERD/C/ISL/CO/18.

MANNRÉTTINDASKRIFSTOFA ÍSLANDS
ICELANDIC HUMAN RIGHTS CENTRE

hans. Til Mannréttindaskrifstofunnar hafa leitað einstaklingar sem átt hafa í erfiðleikum með að fá þessa yfirlýsingu frá atvinnurekanda. Á sama hátt verður að tryggja útlendingur sé ekki látinn gjalda þess ef vinnuveitandi uppfyllir ekki skyldur sínar um skil á staðgreiðslu skatta og tryggingagjaldi vegna starfa útlendingans. **Í tilvikum sem þessum verður að heimila útlendingnum að leita sér nýs starfs og tryggja honum atvinnuleyfi vegna hinnar nýju atvinnu.** Loks telur skrifstofan **æskilegt að kveða fastar að orði um skyldur atvinnurekanda til að tryggja að útlendingar fái nauðsynlegar upplýsingar um rétt sinn á íslenskum vinnumarkaði, ásamt íslenskukennslu.**

Mannréttindaskrifstofan telur óæskilegt að binda tímabundin atvinnuleyfi vegna náms við tiltekin störf sem eru hluti af námi viðkomandi við íslenskan skóla. Í fyrsta lagi vegna þess að enn er ekki hefð er fyrir því að starfsnám sé hluti af námsskrám íslenskra skóla. Skilyrði þetta myndi því gera erlendum námsmönnum nær ómögulegt að sjá sér farborða á meðan á námi á Íslandi stendur en ljóst er að flestir sem þurfa atvinnuleyfi skv. 7. gr. frumvarpsins koma frá löndum þar sem laun eru töluvert lægri en hér og þeim er illmögulegt að safna sér fyrir vistinni í einhverju dýrasta landi í heimi. Í öðru lagi samræmist svo þröngt skilyrði illa því markmiði að byggja um háskólanám á heimsmælikvarða á Íslandi en hentugra væri í því samhengi að *auðvelda* námsmönnum að vinna með námi. Í þriðja lagi vekur Mannréttindaskrifstofan athygli á því að til hennar leita oft erlendir namar sem hafa hug á að vinna ýmis verkefni í tengslum við veru sína á Íslandi og hefur þekking þeirra nýst á margan hátt; að takmarka atvinnuleyfi við námsskrá reysir óhóflegar skorður við því að íslenskir atvinnurekendur geti nýtt sér krafta og sérþekkingu útlendinga og íslenskt samfélag færi þannig á mis við mikilvæga auðlind. **Mannréttindaskrifstofan telur æskilegra að binda atvinnuleyfið námsárangri; sýni neminn fullnægjandi námsárangur þá fái hann framlengt námsmannadvalar- og atvinnuleyfi.**

Mannréttindaskrifstofan hefur um nokkuð skeið unnið að bættri stöðu hælisleitenda á Íslandi. Mannréttindaskrifstofan vill því fagna því að útlendingar sem fengið hafa bráðabirgðadvalarleyfi eða dvalarleyfi á grundvelli mannúðarsjónarmiða geti jafnframt fengið tímabundin atvinnuleyfi, án þess að til komi lengur mat Vinnumálastofnunar á persónulegum högum viðkomandi. Þá fagnar skrifstofan því að verði frumvarpið að lögum þá er sú framkvæmd lögfest að atvinnuleyfi sem tengist dvalarleyfi á grundvelli mannúðarsjónarmiða, geti orðið grundvöllur óbundins atvinnuleyfis.

Mannréttindaskrifstofan fagnar því að útlendingar sem fengið hafa að dveljast hér á landi sem flóttafólk verði undanþegnir kröfu um atvinnuleyfi.

Mannréttindaskrifstofan fagnar því að heimilt verði að veita börnum útlendinga sem öðlast hafa búsetuleyfi óbundið atvinnuleyfi þegar þau ná átján ára aldri.

Mannréttindaskrifstofan gerir þó alvarlegar athugasemdir við þau ákvæði frumvarpsins sem takmarka rétt útlendinga umfram það sem kveðið er á um í núgildandi lögum.

Í fyrsta lagi gerir skrifstofan athugasemd við að tímabundin atvinnuleyfi fyrir íþróttafólk geti ekki orðið grundvöllur óbundinna atvinnuleyfa. Verði frumvarpið að lögum versnar staða útlends íþróttafólks til muna en hingað til hefur það fengið leyfi sem skapar grundvöll fyrir búsetuieyfi eftir að fyrsta dvalar- og atvinnuleyfi er framlengt.

Í öðru lagi gerir skrifstofan athugasemd við að frumvarpið kveður á um að tímabundin atvinnuleyfi vegna skorts á vinnuafli skuli ekki skapa grundvöll fyrir búsetuleyfi og að slík leyfi megi aðeins gefa út að nýju eftir að útlendingurinn hefur dvalist erlendis í samfelld tvö ár að loknum gildistíma síðasta leyfisins. Með þessu er verið að takmarka mjög rétt ófaglærðs fólks sem núgildandi lög veita möguleika á búsetuleyfi. Skrifstofan telur eðlilegt og sanngjarnt að gefa fólki kost á

MANNRÉTTINDASKRIFSTOFA ÍSLANDS
ICELANDIC HUMAN RIGHTS CENTRE

að vera áfram á Íslandi með leyfi sem skapar grundvöll fyrir óbundið atvinnuleyfi, í það minnsta ef fólk er í vinnu, eða á kost á vinnu hérlandis.

Loks telur skrifstofan æskilegt að kveða sérstaklega á um tímabundin atvinnuleyfi til handa fómálaráðgjafum mansals í frumvarpinu, í samræmi við fyrirhugaða fullgildinguna Evrópusamningsins gegn mansali og Palermósamninginn.

Virðingarfyllt,

f.h. Mannréttindaskrifstofu Íslands

Guðrún D. Guðmundsdóttir, framkvæmdastjóri